

СПРАВА «БОГДАН ПРОТИ УКРАЇНИ»

(CASE OF BOGDAN v. UKRAINE)

(Заява № 3016/16)

Стислий виклад рішення від 08 лютого 2024 року

16 квітня 2014 року заявнику, який перебував у відділі міліції з 14 квітня без протоколу затримання, було повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення та про право на захисника, якого він міг вибрати самостійного або якого могли призначити йому безоплатно за рахунок держави. Заявник відмовився від захисника. Цього ж дня було проведено слідчий експеримент у виді відтворення обстановки та обставин події, де заявник продемонстрував як він вчинив крадіжку. Наступного дня було складено протокол затримання. У травні 2014 року місцевий наркологічний диспансер повідомив орган досудового розслідування, що заявник перебував у ньому на диспансерному клінічному обліку з діагнозом «розлади психіки та поведінки через вживання опіоїдів та амфетамінів». Під час розгляду справи у суді заявнику на його прохання призначили захисника. У суді заявник заперечував свою причетність до злочину, стверджуючи, що працівники міліції затримали його 14 квітня 2014 року і піддали психологічному та фізичному тиску, що призвело до надання ним неправдивих пізнавальних показань. Прокуратура за результатами розслідування скарж заявника на жорстоке поводження працівників міліції неодноразово виносила постанови про закриття кримінального провадження у зв'язку з відсутністю в діяннях працівників міліції складу кримінального правопорушення. У грудні 2014 року Вінницький міський суд визнав заявника винним і обрав йому покарання у виді позбавлення волі, встановивши, що твердження заявника про надання ним зізнавальних показань під тиском були необґрунтованими та були визнані недостовірними постановою прокуратури про закриття кримінального провадження щодо працівників міліції. Стосовно права на захисника суд встановив, що заявник відмовився від цього права і його обов'язкова участь не вимагалася законодавством. Заявник оскаржив це рішення, посилаючись на те, що побоюючись працівників міліції та перебуваючи у стані наркотичної ломки, він дав неправдиві зізнавальні показання, а з огляду на відсутність захисника ці докази були сумнівними. Вирок було залишено без змін Апеляційним судом Вінницької області та Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ. Верховний Суд України за результатами перегляду справи заявника за виключними обставинами відмовив заявнику, зазначивши, що йому було належним чином роз'яснено право на захисника і він відмовився від нього. На той момент ніщо не свідчило про існування підстав вимагати обов'язкової участі захисника. До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція) на порушення його права на доступ до захисника. Розглянувши матеріали справи, Європейський суд зазначив, що загалом

заявник підписав відмову, коли його незадокументовано тримали під вартою і коли він страждав від наркотичної ломки. Це поставило під сумнів добровільний характер підписаної заявником відмови. За таких обставин національні суди повинні були перевірити дійсність відмови, чого вони не зробили належним чином. Оскаржувані показання заявника, надані на початку розслідування, були явно зізнавальними та сформували підхід органів державної влади до розслідування. Європейський суд встановив, що національні суди не поставили під сумнів дійсність відмови заявника і це мало дуже серйозні наслідки для загальної справедливості провадження. Хоча заявник справді мав можливість оскаржити достовірність доказів і заперечити проти їхнього використання, оцінка національним судом питання його психічного стану під час слідчого експерименту була поверховою. Національні суди належним чином не розглянули скарги заявника на порушення його права на захисника, хоча у національному законодавстві існувала норма про обов'язковість призначення захисника, вона не була застосована. Європейський суд дійшов висновку, що загалом під час кримінального провадження не були виправлені процесуальні недоліки, допущені в перші дні розслідування, а також Уряд не зміг переконливо довести, що за виняткових і конкретних обставин справи загальна справедливість провадження не була непоправно підірвана обмеженням доступу заявника до правової допомоги. Отже, було порушено пункт 1 та підпункт «с» пункту 3 статті 6 Конвенції.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. Оголошує заяву прийнятною;
2. Постановляє, що було порушено пункт 1 та підпункт «с» пункту 3 статті 6 Конвенції;
3. Постановляє, що: (а) упродовж трьох місяців з дати, коли це рішення набуде статусу остаточного відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції держава-відповідач повинна сплатити заявнику 3 600 (три тисячі шістсот) євро та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися, в якості відшкодування моральної шкоди; ця сума має бути конвертована в національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу; (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
4. Відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції».